Бары дойдулар пролетарийдара, холбоһуҥ!

САҤА ОЛОХ

РСФСР КОМПАРТИЯТЫН ЧУРАПЧЫТААҔЫ РАЙКОМУН УОННА НАРОДНАЙ ДЕПУТАТТАР ОРОЙУОННААҔЫ СОВЕТТАРЫН ОРГАНА

ХАҺЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

№ 152 (7069). 1990 сыл. Ахсынньы 20 күнэ. ЧЭППИЭР

Сыаната 3 харчы

ССРС народнай депутаттарын съеһэ аһылынна

МОСКВА. (ССТА). Ахсынньы 17 күнүгэр Кремльлээҕи съездэр дыбарыастарыгар ССРС народнай депутаттарын төрдүс съеһэ үлэтин саҕалаата. Съеһи **А. И. Лукьянов** аста. Кини 2240 народнай депутаттан съеһэ 1979 депутат кэлбитин иһитиннэрдэ.

Саалаҕа Советскай Союз Гимнэ дуораһыйар. Съезд үлэтигэр ССРС Президенэ **М. С. Горбачев** кыттыһыылар. Съезд президиума уонна секретариата талыллар. Ол кэннэттэн депутаттар съезд күннээҕи бэбиэскэтин туһунан этиилэри дьүүллэһиигэ киирдилэр. ССРС Верховнай Советын Президиума оннооҕус бопуруоһу киллэрэргэ сүбэлээбитэ. Бастатан туран — ити дойду балаһыанньатын уонна үөскээбит социальнай-экономическай уонна политическай кризис быһыытын-майгытын туоратыыга дьаһаллар тустарынан ССРС Президенин дакылаатын, саҥа союзнай дуогабар уонна ону түһэрсии бэрээдэгин концепциятын туһунан бопуруоһу дьүүллэһии.

Итини таһа ССРС Конституциятыгар уларытыылары, норуот бүттүүнүн куоластааһынын (референдум) туһунан, ССРС народнай депутатын тоттору ыҥырыы туһунан сокуоннар бырайыактарын дьүүллэһэргэ, ССРС Генеральнай прокурорун уонна Кылаабынай государственнай арбитрын бигэргэтэргэ, ССРС Верховнай Советын састаабын саҥатытыыны (ротацияны) ытарга этилиннэ.

Депутаттар съезд күннээҕи бэбиэскэтигэр көннөрүүлэри киллэрдилэр. Дьүүллэһии кэнниттэн күннээҕи бэбиэскэ бигэргэтилиннэ, оттон эбии этиилэри түмэргэ анаан съезд секретариатыгар биэрэргэ быһаарылынна.

МОСКВА. (ССТА). Ахсынньы 18 күнүгэр ССРС народнай депутаттарын төрдүс съеһин үлэтин салҕаата, **«Тыатааҕы дьылаҕа киирэххэ, сорунуулаах тык ханнык дьэки бааримааха»** диэн дакылааты ССРС Президенэ **М. С. Горбачев** оҥордо.

Президент уларыта тутуу хаамыытыгар дойду салалтата бодоҕ сыыһалары уонна алҕастары оҥорбутун билиннэ. Билигин саамай кылаабынайа, Президент санаатыынан, дойдута бэрээдэги чөлүгэр түһэрии буолар. Дакылаакка государственнай салайыы систематын тупсарар дьаһаллар бэлиэтэннилэр, экономическай быһыыны-майгыны тупсарыыга үлэ программата этилиннэ. Онуоха дойдуну чэбдигирдии политикатыгар аграрнай бопуруос баһылыыр-көһүлүүр балаһыанньалаах буолуохтаах диэн бэлиэтэннэ.

Съезд күннээҕи бэбиэскэтигэр союзнай дуогабар бырайыактын туһунан бопуруос киллэриллибитин сөптөөҕүнэн ааҕан туран, Президент хас биирдии гражданин союзка сыһыанын этэрин курдук дойдута референдуму ытарга этин киллэрдэ. Референдум түмүгэ хас биирдии республикаҕа бүтэйиктээх бэрдиэтинэй буолуоҕа. Президент съеһи союзнай дуогабары түһэрсиэххэ диэри үрдүкү законодательнай актанан ССРС Конституцията буолар диэн бигэтик этэргэ ыҥырда.

Дакылаат кэнниттэн ону дьүүллэһии саҕаланна.

Быраапсытын төннөрөргө туруорсабыт

Хаһаайыннааһын механизма

Биллэрин курдук, тыа сиригэр потребительскай кооперация социализмы тутуу бары сүһүөх кэмнэригэр экономиканы, культураны сайыннарыыга, социальнай уонна национальнай сыһыаннаһыылары, куорат уонна тыа сирин икки ардыларынааҕы экономическай сибээстэри олохтооһуҥҥа балачча ситиһиитэ. Ол эрэри, кэстэл буолбатах, кэлин республикаҕа промышленность күүскэ сайдыыта тыа сирин эргиэнин сайдарыгар үгүс күчүмэҕэйдэри үөскэттэ, быһаарары эрэйэр бопуруостар мунньуллан иһэллэр.

Кооперативтар, атын общественнай тэриллэлэри сэргэ, бэйэни салайыныы оскуолата тыына буолуохтаахтара олоххо киллэриллэ илик. Потребкооперация общественнай даҕаны, хаһаайыстыбаннай даҕаны тэриллэ быһыытынан оруола намыһах, бырааба суох диирбиттэр ойоэбит. Райпотребсоюз бырабылыанньата (председатель Киргалин П. Г.) кооперация Устаабынан уонна инструкциларынан толору салайтарбата. Потребительскай кооперация тустаах хаһаайыстыбатын тутуһан үлэлиирэ үйэ анарын кэмигэ биллиллибэтэҕин көннөрөр туһунан ССРС потребительскай кооперациятын XII съеһэ икки сыл анараа өртүгэр ылыммыт сөптөөх уураахҕа болҕомтобо ылылла илик. Итини сэргэ потребкооперация систематыгар государственнай эргиэнтэн тэҥниир сокуоннар, инструкциялар тэрээһиниларга уонна бүлгүччүлаах буолуулара сыыһатын туһунан ССРС Министрдэрин Совета быйыл бэс ыйыгар ылыммыт 49 №-дээх уураахҕа эмиэ кини таһыгар бырааһыллаах сылар. «Холбос» потребсоюз бырабылыанньата 1990 сыл балаҕан ыйын 14 күнүгэр «Демократическай тэрүттэри бөҕөргөтүүгэ үлэни күүһүрдүү уонна бэйэни салайыныытыгар общественность оруолун үрдэтии туһунан» уурааҕа эмиэ «кистэлэҥҥэ» уктуллар. Тоҕо эрэ хамаарбалыыр стиль ордук чугас, табыгастаах дуу диир санаа үөскүүр.

Потребительскай кооперация Устаабынан кыттыылаах орган буолуохтаах наар үлэлиэхтээх общество оройуоннааҕы совета уонна кини президиума (председатель М. И. Белых) бочуммааҕы оҥорботулар, бу суолунан бэрдахтарына, оҥорор да кыахтара суох быһыылаах. Төлөрөр орган буолуохтаах бырабылыанньата кинилэрдээҕэр үрдүкү кириилиэххэ турара чахчы.

Народнай депутаттар оройуоннааҕы Советтара эргиэн үлэтин бэлиэтээн кэбиһэллэр эрэйэллэрэ быһыытынан болҕомтону ылбакка туран ааһаллар. Ахсааннаах «Холбос» ревизорскай дьаһалыгар туттарыы омсолоох өрүттэрин сепь. Итинэн сибээстээн райсовет президиумун болҕомтотугар маннык этиилэрдээхпин.

Бастакытынан, пайщиктаахтар этиилэрин учуоттаан потребкооперация пайщиктаах болломуочунайдар оройуоннааҕы уонна араата суох конференцияларын бэрт түргэнник ыҥыран, бырабылыанньа председателэ таб. Киргалин уонна совет председателэ таб. Белых отчуоттарын истэн уонна дьүүллэһии сөптөөх түмүктэри оҥоруохха. Билэбин бу ботах буолан сылларга табыллыбатын көһүннэ. Итини сэргэ эргиэн үлэтин билэр активнай пайщиктартан сүүмэрдээн, ити конференцияҕа потребительскай кооперация бары ыстар үлэтин хонтуруоллуур, бэрэбиэрэлиир быраабылаах комитеты тэрийэ охсуохха.

Иккиһинэн, кооперативнай бас билии государственнай бас билиттэн туспа айылҕалааҕын быһыытынан, потребкооперация бары үбэ-аһа пайщиктаахтар уопсай бас билиибит буолуохтаах уонна дьаһайар быраап биһиэхэ бэрилиэн, райпотребсоюз үлэһит кини аппаратын атыыһаатар нааҕа. Ол оннугар оройуоннааҕы потребкооперация советын президиумун сорох эппиэттээх ортуларын хамнастаах үлэлииллэрин ситиһиэххэ, өччөҕө эппиэттээһин да, иридэйил да баар буолуо этэ.

Үсүһүнэн, пайщиктаахтар учуоттарын саҥалыы чуолкайдаан баран, саҥа киирээччилэр иннилэрин үсүнүөстэрин 10 солкуобайынан быһыахха. Олус барыс мэкирэтэр, ведомственнай интэриэһи эрэ көрөр быһаарыыттан туттуһуохха наада.

Төрдүһүнэн, биһиги эргиэммит устаавной төрүккэ олоҕуран үлэлииринэн, тыа хаһаайыстыбатын бородууксатыларын сөптөөх уонна атыылыыр сыаналарын саҥалыы, бэйэбит бэрүөххэ, эргиэмсиктэргэ наһаа аны айан биэрэр үсүлүөбүйаны тэрийэр табыллыбат. Мэлтэх хаачыстыбалаах эйиилээһинэбитин олус ыйыахпыт. Биир холобуру аҕалабын. «Кооператор» маҕаһыыныгар комиссионнай сыанаҕа быһыллыбыт 1 кг сибиинньэ этин 5 солкуобайга атыылааһин үөстүнэ үлэлэтэн сиир ордук дуу этэр кунаҕан оҥоһуулаах халбаһыны нанлэтин 13 солкуобайга ылар ордук дуу? Дьэ эһиги бэйэҕит сыаналааҥ.

Бэсиһинэн, күн-дьыл тутуһан көрөн тахсар уонна сокуоннар сүүньүлэрин буолуохтарыгар диэри халбаһы сыаҕын сабар сөп. Билигин райпотребсоюз салалтата ылыллыбыт дотация суотугар чэпчэтиллибит 5 солкуобай сыаналаах сибиинньэ этин иткиис биэрэн, күрэтэ олорор.

Алтыһынан, райпотребсоюз салалтата коммерческай, акционернай обществолары тэрийэргэ суоттаныах өйүүр табыллыбат. «Саһыл мэһиилэр» ордук күннүөхтэрэ, дьадаҥылар, кэтэх хаһаайыстыбата суохтар, кыра-хара ортө ниэйин. Ону умнумуоҕуҥ.

Сэттиһинэн, кооператот контора үлэтин бары өртүгэр хонтуруолга ылыахха. Тоҕо? Бэйэлэрэ талбыттарынан дьаһайан, эһи-таҥаһы тутан олороллор. Холобур, бу дьыл сэтинньи 21 күнүгэр «Кооператор» маҕаһыыныгар комиссионнай сыанаҕа ыллыбыт этии киилэтин 5 солкуобайга атыылаан бараат, нөҥүө күнүгэр сыаната билла илик диэн атыылыылаларын тохтотон кэбистилэр. Хайдах да гынар кыах суох курдук: быллаас уонна быраап — кинилэргэ. Аны дефицитинэй табаардары райпотребсоюз салалтата соҕотуопкаҕа атыылатар. Күндү, кэстүбэт промышленнай табаардарга наадыйааччылар тыа хаһаайыстыбатын бородууксаларын туттарар буоллахтарына, розничнай сыанатыттан үрдэллээхтэ туттарар бэрээдэктэрин олохтуохха, иник өртүгэр сүүйүүлээх таһсыыларын бэрээдэктиэххэ. Өскөтө үрдэтиллибит сыанаҕа тыа хаһаайыстыбатын бородууксаларын туттарар буоллахтарына, харлары дефицитинэй табаары розничнай сыанаҕа ылаллара табыллыбат.

Түмүктээн эттэххэ, пайщиктаахтар, потреб. кооперация Устаабынан араҥаччыланар бары быраактарын чөлүгэр түһэриэххэ, салалта стилин тупсарыахха, коллегиальнай төрүккэ олоҕуран үлэлиэххэ.

И. ЕГОРОВ,
үлэ ветерана.

Кыһыҥҥы ыйдарга совхоз фермаларыгар, нэһилиэнньэҕэ оту, оттук уонна тутуу маһын тиэйэргэ механизатор быһаарар оруоллаах.

Зиновий Гаврильевич Иванов Эрилик Эристиин аатынан совхоз Хадаардааҕы отделениетыгар тракторинан онус сылын үлэлиир. Бу күннэргэ Уорҕа учаастагар Иван Васильевич Ануфриев салайар арендынай фермаларыгар Хонду, Бабаҕа үрэхтэриттэн от таһыыларыгар сылдьар, техника кыайан кэдьүүстээхтик туһанар.

Снимокка: З. Г. Иванов. Т. Кардашевскай фотота.

ОЛОҔУ САЙЫННАРАР ТУҺУГАР

«Мындаҕаайы» совхоз Соловьевтааҕы отделениетыгар үрдүк үүнүү звенотун салайар Гаврил Данилович Николаев республикаҕа ытыллыбыт Бааһынай Союһун учредительнай съеһигэр делегат быһыытынан кыттыыны ылла. Бу күннэргэ биһиги корреспондеммыт Семен Попов кинилиин кэпсэтэ көрсөн кэпсэттэ.

Ыйытыы: Гаврил Данилович, Бааһынай Союһун учредительнай съеһигэр кыттыыны ыллыҥ. Элбэх биир идэлээхтэргин көрүстүҥ. Эн сибидилгин тутуһан үлэлиир хайысхаҥ теһе сөпкө дьүөрэлэһэр эбитий?

Эппиэт: Чахчы бу сөптөөхтүк үлэлээн иһэбин диирбэр өссө эрдэ. Арай биири өйдөөтүм: бааһынай хаһаайыстыбатын производственнай хайысхатынан идэтиттэн сайыннарыахха сөп быһыылаах. Үлэлээн иһэххэ көстүөҕэ.

Ыйытыы: Сыллата олгом үүнүүнү ылаттаатыҥ. Бурдуккун хайдах-туох харайан-дьаһайан эрэҕиниҥ?

Эппиэт: Биһиэхэ билигин саҥа хайысха баар буолла. Аны сиилэһи угуунан эмиэ дьарыктанабыт. 1200 тонна уктубут. Элбэх сыллаах окко анаан 100 гектарга саҥа бааһына оҥордубут. 1988 уонна 1989 сылларга үүнүүттэн 700 тоннаны совхозтарга атыылаатыбыт. Быйыл комбикорм кэлбэккэ отделение сүөһүтүгэр бурдукпутуттан спаргарга күһэлиннибит. 300 тоннаны дробилкалааһына саҕалаатыбыт. Эһиилги сиэмэҕэ 100 тоннаны уурдубут.

Ыйытыы: Урукку сылларга бурдугу харайар маҥхааһайдаргын кэҥэтиннэр, бурдук ыраастыыр площадкаларгы оҥостор этиҥ. Ол хайысханы салгыы тугу оҥордуҥ?

Эппиэт: Биһиги — ахсыабыт. Маҥхааһайым сарайын урукку кэмнэ кэҥэтэ иликпин. Арай бурдугу куурдууну, ыраастааһыны механизациялаатыбыт. Ити бородууксуйабыт хаачыстыбалаах уонна сүтүгэ суох харайыллыытын хааччыйар.

Ыйытыы: Эһиги быйыл отделение сүөһүтүн бурдугунан хааччыйар кыахтааххыт диэн суоттанар буоллаххыт дии?

Эппиэт: Бачча этэҥҥэ ииттиллэн-көрүллэн турар сүөһүнү өйөөтөххүтүнэ сатанар. Биһиги суоттааһыммытынан, билигин баар комбикормҥа эбэтэххэ, бу дробилкалыыр 300 тоннабыт тиийиэн сөп этэ. Общественнай сүөһүнү сыл таһаарар диэн кыра, кинилтэн бородууксуйаны ылыы иһин бары кыахпытын ууран оҕсуһуохтаахпыт.

Дьиҥнээх демократтарга наадыйабыт

СГУ доцена Е. Е. Алексеев партия райкомун үлэһиттэригэр «Дьиҥнээх демократтар дуо?» диэн темаҕа бэсиэдэ оҥордо, дойду билиҥҥи политическэй олоҕор түс бэйэтин сыһыанын кэпсээтэ. Биһиги корреспондеммыт Семен Попов ити кэмиттэн Е. Е. Алексеевтан хас да боппуруоска эппиэттиэригэр көрдөстө. Ону интин аллара бэчээттиибит.

Ыйытыы: Егор Егорович, Чурапчы дьоно-сэргэтэ демократтарбыт дэнээччилэр дьиҥнээх демократтар дуу, туох атын хайысханы тутуһааччылар дуу диэн муннарар, тэнэрэр.

Эппиэт: Балаҕыанньаларыттан уонна практикаларыттан көрдөххүнэ, ити демократтар дэнэр дьонтон хомойор түгэннэрин туох да сүрдээх элбахтэр. Бу дьиҥнээх демократтар буолбатахтар диэн саныыбын. Итини маннынктарыгыан дакаастыыбын. Бастаҕыттынан, Николай Ильич Травкин диэн киһи Якутскайга кэлэ сылдьыта. Мин горком дьиэтигэр буолбут көрсүһүүгэ этиитин истэн барааммын, бу демократтар буолбатахтар, анархист аҥардаах дьоннор эбиттэр, быһаа. Һы ыллахтарына, дьигэ, тура кинэ кытаанаҕын, сабардааһын киэнэ улаханын олохтууйуттар, дьон өйүн-санаатын түүйүһүүгэр диэн түмүккэ кэллим.

Иккиһинэн, Олег Румянцев диэн отучнагаах дуу, отучнатыгар тэйбэт дуу састааска киһи Конституция бырайыагын туһунан этиитин истэммин, туох да сүрдээҕин хомойдум.

Үсүһүнэн, «Советская Россия» хаһыакка тахсыбыт Россия Конституциятын бырайыагын аа-ҕан көрүҥ. Демократия биир саамай төрдүнэн буолуохтаах этэ, ыыт эйдүгүрөүнэн, улахан омук кыра омукка сыһыана. Холобур, биһиги кыра омук буолларахына диэн — 380-ча тыһыынча киһи, Улуу нуучча омук 140 мөлүйүөнтэн ордук. Бу улуу омук кыра омукка сыһыана тоҕо эрэ бу бырайыакка көстүбэт. Бырайыак, бииһон ыалбытын дараны, Сибиги өйбүтүн-санаабытын даҕаны, үгэспитин даҕаны, омук бииһинэааны ураҕыбытын даҕаны, сирбитин-уоппутун даҕаны, олоҥ-симэлийэн эрэритин даҕаны аахсыбакка турар, биһигини региональнай-административнай уобалас, административнай губернаторство курдук оҥорууну көрөр. Онтук буоллаҕына биһиги суверенитеппит да, республикабыт да суох буолар, сирбит да биэйин түһаммаппыт.

Мин адьас утарабын, Урут Ельцини хайгыыр эбит буоллахпына, билиҥҥин сүрдээх улаханнык хомойдум. 1990 сыллааҕа атырдьах ыйын 23 дуу, 26 дуу күнүгэр «Декларация сорох балаһыанньатын туһунан» диэн ыстатыйа суруйбутум. Онно РСФСР ноугэ эрэ Союзка киирэхтээхпит, дуогабардаһыахтаахпыт диэн өйүсанааны эппитим. Ол олох тэрдүттэн сыыһатын билиибэкин уонна ол туһунан ыстатыйа суруйуом диэн саҥаҥа сылдьабын.

Ыйытыы: Эн быйыл элбэх форумнарга сылдьыттыҥ, демократтар Москваҕа буолбут мунньахтарыгар кыттыыны ыллыҥ. Ол туһунан кэпсиэҥ этэ дуо?

Эппиэт: Ыга тутан эттэххэ, биһиги демократтарбыт уонна аан дойду демократтара диэн атыннатыннарын өйдөөтүм. Биһиги демократтарбыт сирэйэ-хараҕа, харса-хабыра суох Коммунистическай партияны, Советскай былааһы үөҕэллэр. Ленини, Октябры оччу билиммэт дьоннор эбит. Бу улахан форумҥа отут дуу, отут алта дуу дойдуттан 280 делегат кэлбит. Олор эттилэр эә: «Демократия диэн үүн, хааһ-тэһиннээх, бирэк тээх буолар». Эһиги наһаа барар эбиккит. Ону толкуйдаан көрөргүтүгэр уолдьаспыт. Дьону күөрэтэн сэриигэ дугдуурууну олорор эбиккит. Манныктабыллыыбыт», — диэн. Көстөрүн курдук, биһиги демократтарбытыттан чыыгха атыттар. Аҥара түһүү биһиэхэ демократия утаһа суоҕуттан тахсар дуу диибин. Итибиирэ, Иккиһинэн, демократтарбыт диэн ааттаналлааччылар экстремистскэй өйдөөхтөрүттэн тахсыан эмиэ сөп.

Ыйытыы: Общественнай демократизациялааһын кэмигэр сорох партийнай үлэҕэ сылдьааччылар сыһаалары арыйыыга хас даҕаны ыстатыйаны суруйустуҥ. Мин истэрбинэн, эһигини утары рескомҥа туох эрэ комиссия тэриллибит курдук. Ол туһунан тугу этиэҥ этэй?

Эппиэт: Евдокимов диэн киһи салайааччылаах сэттэ киһилээх комиссия рескомҥа тэриллибит үһү. Ол иити В. Павлов тула. Онно Павлов ыстатыйатын уонна онно киирбит сэгэорилэр төһө сөптөөхтөрүн быһаара сатыыллара буолуо. Биһиги хаһыа да буолан «Демократическая Россияҕа» М. С. Горбачевка аһаҕас суругу бочоттаппыппыт. Ол эмиэ комиссияҕа көрүллэр курдук этэллэр. Этиэх кэриннээххин, бэйэм уонна табаарыстарым М. С. Иванов — Баҕдарыын Сулбэ, И. Е. Федосеев — Доосо мин олус таптыыр дьоннорум. Биһиги бары партияны оччу сирбэппит. Партия тубустун диэммит, киһи сытыйбыт үрдүкү салайааччыларын утары охсуһабыт.

Ыйытыы: Егор Егорович, биһиги оройуоммут аҕалаччыларыгар туох баҕа саҥаны этэрдээххиний?

Эппиэт: Саамай сөбүлүүр оройуоннарым — Таатта, Чурапчы, Мэҥэ-Хаҥалас. Таатта аатын ылыытын боппуруоһугар үлэлээбит үтүөлээх-эгэлээх курдук санаабын. Чурапчы — саха төбүрүөннээн олорор оройуона. Адьас дьоннох-сэргэлээх курдук санаҕан кэлэбин. Чурапчы олохтоохторо дьоллоохтук, сорҕулаахтык, саамай кылаабыаҕа, айылаахтык уонна сомоҕолоһон олорорҕутугар баҕарабын. Сомоҕолоһор кэммит кэллэ. Ону хас биирдии демократтарбыт дэнэччилэр өйдүүллэрэ наада. Хайаан даҕаны сомоҕолоһуу, сомоҕолоһуу, сомоҕолоһуу!

Корр.: Егор Егорович, интервьюҥ иһин махтанабын.

Экспериментальнай оскуолаҕа

Кытаанах орто оскуолата ... сылыт күһүнтэн эстетическэй хайысхалаах экспериментальнай оскуолаҕа кубулуттулубута. Онон манна көрдөөһүн үлэтэ үгэннээн барар. Бэрт кылгастык ону билсиһэ түһүөҕүҥ.

Бастакытынан, программаҕа улахан уларытыылар киллэриллибиттэр. Холобур, сүөһү иитиитин төрүттэрин, транторовеление, обществен-найтуһалаах үлэ, черчение, үлэ уруоктара суох оҥоһуллубуттар. Онтон ыа сирин оскуолатын оҕолоро сүүйтэриллэрэ буолуо дуо? Общественнай туһалаах үлэ уруогун ... септеех үлэ, матысыйаал костүбэкиэ, оскуолалар урукку сыллаага бэркэ эрэйдэнэллэрэ. Сарсыарда туруохтан бэйэ аппитиэн-аттабыҥан үлэлээн-хамсаан олорор дьон оҕолоруттар фермаҕа киирэн иилэйтупаа үлэни толоруу, туохха да көҕүлээбэт быстах үлэҕэ эрийэн, бука сотто-баччаа наадата да суох иһи. Эбэтэр саһыны быһа үлэлиир оҕолор, саатар, кыһын бэйэлэрин сайыннараллары гар бирнэмэ биэрэр — үлэ уруогуттан бэсхолуур сыыһа дуо? Чэ, быһата, кытаанахтар сөптөөх предметтэри тохтоппуттар диэ санаатым.

Ол оннугар 6 эстетическэй цикл предметтэрэ киллэриллибиттэр. Ону утары эмиэ 6 сүрүн предметтэр туруоруллубуттар — физика, химия, омук тыла, математика уо. д. а. Оҕолор ити 6-тан талан үһүгэр — үс эстетическэйгэ, үс сүрүҥҥэ үөрэнэллэр. Дьэ манна учууталлар саҥаалары истиэҕиҥ.

Л. З. Коркина, живописка үөрэтээр:

— Урут куруһуокка сылдьыбыт оҕолорбут сөбүлүүллэр. Сорох ылыммат оҕо эмиэ суох буолбатах. Дьэ киһилэри үөрэтэр уустук буолсу, хаанынгыһ да иһин, талаан, дьоҕур элбэҕи быһаарар. Аны мин наар харандааһынан үөрэтэбин. Оҥуоха араас суол боростуой уонна өҥнөөх харандаастар наадалар, ол эрэйиннэн көстөр. Ватман эмиэ аҕыйах. Уопсайынан, үөрэтэр матырыйааллары булууга проблема үөскүүһү. Атын учууталларбытыгар туһа, куаһа, сурунар бэрүүэ эмиэ эрэйиннэн булуллар.

Лия Захаровна этиитин оскуола завуһа Т. Е. Макарова эмиэ бигэргэтэр:

— Сорох оҕолор билиигин чэпчэкитин батыһан, баҕарбат да эрээри, эстетическэй предметтэргэ үөрэнэллэр. Онтон ол суотугар сүрүн предметтэргэ үөрэммиттэрэ иннин олохторуугар охсуулаах буолуон сөп. Онон оскуолабыт тутулун эсэ торуул сыыһыйан толкуйдуурбут ордук буолуо. Программаны учууталлар бэйэлэрэ оҥорбуттара. Республикаҕа эстетическэй оскуоланы уһаалтиин опыта суох. Директорбыт Василий Николаевич уонна фотоҕа, композицияҕа үөрэтэр учуутал Константин Егорович Попов Ленинградка эстетическэй хайысхалаах оскуола үлэтин билсиһэ барбыттара. Киһилэр каллахтарына, эсэ тоҕул толкуйдуохпут. Аппыт да эксперементальнай, онон олохпутун булуохпутугар дири эрэ элбэх кэлбуустээх нарианнары боруобалыахпыт.

— Саха, нуучча, омук тылларын, физика, химия суоттарыгар эстетическэй предметтэр киирдилэр. Итинтэн дьиксинии барыбытыгар баар. Аны оҕону 7 уруокка олордор эмиэ нагруэката аҥара улахан. Мин саныыбар, уһатыллыбыт күн группатын суох оҥоруохха баара. Туох да туһата суох. Аны эстетическэй иитиигэ ордук саха национальнай культуратыгар болҕомтону уурруохха сөп этэ диэн саныыбын. Ол биһиэхэ сиэтэ-хото кыаллыбат. Манныык үчүгэй төрөөс баарынан туһанан, ычаттарбытыгар норуоппут төрүт культуратын, идэтин, өйдөбүлүн иҥэрэргэ кыһаныах баара, — диир учуутал Н. С. Коркин.

Онон киһи иитиллиитигэр предметтэри хайдах талан, төһө кээмэйиэн төрэтнэххэ наадаҕый диэн боппуруос Кытаанах учууталларын быһаарыахтаах боппуруостарыттан биир бочумнаахтара буолбут.

Оскуола бэйэтэ Агропромбаҥка аахсар счеттаах. Оройуоҥҥа бастакынан хаһаайыстыбаннай ахсааҥҥа киирбитэ. Онон билиигин бариллибит үбүһэны хайдах туһанары, туохха оросхуоттууру бэйэлэрэ быһаараллар, эбии үбү киллэрэр суоллары ол да иһин ордук ылсыһан толкуйдууллар.

— Куруолуктарбыт ы н барытын эстибит, боруолата төннөөрү гыммыт. Аукционҥа атыылаан 450 солк. киллэрдибит. Урут хайа түбэһнах батарарбыт сыыһа эбит, — дэһэллэр учууталлар.

Кууруссса, убаһа атыылаһыттар, сайын үлэ, сынньалаҥ лааҕырын оҕолоро кирпиичэ уктээн оскуола уопсайдарын хааччыйбыттар. «Хортуоппуйбут ныыйан үүммэтэ, таас чохко улаханнык оросхуотурдубут. Совхозпут ахсыыньыга оттугунан хааччыйартан аккаастанан, директорбыт сүүрэн-сөтөн нэһиилэ таас чох булла. Онтуката 100 тонната 4500 солк. төлүөхтээхпит. Үлэлээбиппит биэс ый эрэ буолла, онон сиэтэ-хото билбэппит», — диир бухгалтер З. С. Барашкова. Хаһаайыстыбаннай ахсаан боппуруоһа тирээтэҕинэ, оскуола бухгалтера да, учууталлара да пиэн-тоҥон билбэттэр. Ити, арааһа, иннинэн өрүтүгэр туораттыыллара наада — коллектив туохха, төһө үп хаһан оросхуоттаналарын, хантан үп киирэрин билбэт, сөҕотох директор тэбото быһаарар буоллаҕына, ыраахан буолуо.

Дьэ ити курдук үлэлии олорор Кытаанах экспериментальнай оскуолата. «Оҕолор кэрэни өйдүүр, таба ввкустаах дьон буола улааталларыгар эрэнэбин. Үлэлииргэ баҕа баар», — диэн французскай тыл эдэр учуутала Г. М. Аммосова үөрө-көтө этэрэ туолан, Кытаанах оскуолата кэрэни, сырдыгы өйдүүр үтүө дьону иитэр ныһа буолан сириадийа туруохтун.

М. СИДОРОВА.

Саҥа совхоз

Читинскэй уобаласка «Севернэй» диэн саҥа совхоз баар буолла. Бу тыйыс айылҕалаах дойдуга дьоннор былыр-былыргыттан таба иитиитинэн, булдунан дьарыктаналлар. Совхоз тыа хаһаайыстыбатын дьэ ити хайысхаларын сайыннарыыга идэтийэр.

«Севернэй» совхоз таҥаһы тигэр мастарыскыайыгар таба тириититтэн кэлгэ таҥаһы-сабы, этэх таҥаһын оҥороллор. Көмүс тарбахтаахтар туппут-хаптыт кэрэ уонна сылаас оҥоһуктарыгар тыа сирин уонна куорат олохтоохторо үһулуччу наадыйаллар.

Снимокка: тыа сирин манекенщицалара Настя Никулина уонна Надя Мальчакитова.

(ССТА фотохрониката).

✦ Оройуону рынок сыһыаннарыгар бэлэмнээһин ✦

Механизмын толкуйдуохха

Рынок усулуобуйатыгар бэлэмнэнии туохтан саҕалыахха? Манньыаха туһаайыылар чуолкай курдук эрээрилэр, дьиҥнээхтик олоххо киллэрэр саҕана билбэппит, сатаабаппыт үгүс. Тоҕо диэтэххэ, тирэх буолар механизм суох. Ылан көрүҥ сир боппуруоһун.

Билиҥҥи, рынокка киирэри олорон, сир туһунан саҥа Сокуон тахсара олус наада. Биһиги тыа хаһаайыстыбатынан дьарыктанар оройуоммутугар рынокка киириигэ ылынар дьаһалларбыт сири кытта сибээстээхтэр. Сири туһаныы, noлуоктааһын систематын ордук киирэс оҥоруу курдук төрүт боппуруостар быһаарыллыахтаахтар. Маныаха мөккүөр, өйдөммөт үгүс. Мин санаабар, сир чааһынайга атыыланыа суохтаах. Сиртэн ылыллар нолуок үбэ олохтоох бюджекка киириэхтээх.

Билиҥҥи бары совхозтар «Мындаҕаайы» совхоз сирин-уотун ордук сэныыбыт. Кырдьык, Таатта кураайы сирин-уотун, алаастарын Амма өрүс онн быһаҕаах хонуулорун кытта тэҥнээбэккин. Онон сир нолуога араас буолуохтаах.

Сири төлөру туһаныыны эмиэ көрүөххэ, баар сиргэ барытыгар нолуок туохха. Оччотугар «Мындаҕаайы» совхоз туһаммат сирдэрин атын хаһаайыстыбаларга туран биэрэн сөп, эбэтэр баар сирин аукцуур кодьуус тэхтик туһана сатыахтааҕа.

Сири туһаныыттан ылыллар нолуогу ылыллар бородууксуйа кээмэйиттэн быһаччы сибээстиэххэ. Холобур, төһө оту, күөх массаны биэрэр ыыхтааҕыттан эрэ буолбакка, өссө сүөһүттэн ылыллар эт, үүтү оҥорууну эмиэ учуоттуур гына. Бары хаһаайыстыбаларга үүт, эт расчетнай сыанатын тэҥниэххэ. Ол оннугар араастаһыыларын сир төлөбүрүттэн ылан (үрдэтэн, намтатан) тэҥниэххэ. Көстөрүн курдук, сыананы быһыы систематын төрдүттэн уларытыы эрэйиллэр. Тастан кэлэр комбикорму күһаҕан, мөлтөх сирдээх-уоттаах биһиги курдук хаһаайыстыбаларга хатаҕалыы соҕус үллэриэххэ. Оччотугар сүөһүгэ тиксэр кормовой единица тэҥнэһиэҕэ. Онтон ордубуту оккө, спилэскэ атастаһар усулуобуйаны көрүөххэ сөп этэ.

Быйылгы кураан сылга, холобур, биһиги «Бахсы» совхоз, оройуон тас өртүгэр оттообуппут үрдүгэр, тастан эбии 600—700 тонна оту фураһы атыылаһарга күһэллиибит. Уопсайынан, кураан сирдээх-уоттаах оройуон республикаҕа эмиэ ити тахсар ночоттора хайа эрэ өртүнэн учуоттаныахтарын наада. Чуолаан, тыа хаһаайыстыбаларын бородууксуйаларыгар республика көрөр сыаналара уонна сир төлөбүрэ дифференцированнай буолуохтаах. Итилэр барылара оройуон профилилаһыгар учуоттаныахтаахтар.

Рынокка киириигэ итилэр чопчуланан тиийдэхтэринэ, ханнык дьаһаллар ылыллыахтаахтара чуолкай буолуоҕа. Стартовай балаһыанньа туга-ханнык билиннэҕэ. Оттон чуолкай механизма, хамсатар күүһэ суох саҕаламмыт үлэлэр иннигилэрэ суоҕа хайыыһа билиниэ. Ылан көрүөҕүҥ, оройуоҥҥа кооперативтары. Балары ханнык да торуокка, миэстэтээҕи усулуобуйаҕа олоҕурбакка, эрдэлээн тэриллэммит симэлиттибит. А. А. Шадрин оҥорбут программатын кытта сөпсөһөр олох табыллыбат дии саныыбын. Тоҕо диэтэххэ, ити тэриллиэхтээх агрофирма бэйэтэ биир да бородууксуйаны оҥорон таһаарбат буоллаҕына, наадата суох. Аҕардас хааччыйар тэриллэлэри киллэрэн, эмиэ бөдөҥсүйэ тугу туһанабыт. Уопсайынан, тэриллэлэри, производственнай аһара бөдөҥсүтэртэн туттунар сөп. Онуоха хаһаайыстыбаннай система сөбө суоҕа дакаастаммыта.

Н. ПОПОВ,
«Бахсы» совхоз директора.

ДОҔОРБУТ ХОЧУОН

Дьиҥ сахалыы сэбэрэлээх, майгылаах-сигилилээх, тыллаах-өстөөх Иван Петрович Оконешников—Хочуону кытары атах тэпсэн олорбун кэпсэтэххэ, тоҕолоох санаа-оноо бу киһи дууһатыгар сөҥөн сылдьарын сороҕун өртүн удумаҕалатыахха сөп. Оттон биһиги ортобутугар олохтуут тыыннаах историябаттаан өйдүүр дьоммут сылтан-сыл аҕыйаан иһэрэ киһини эмиэ муҥчардар.

—Киһи тыыннаах тухары сүтэрбүтүн ситэрбэр уонна ону көрдүү сатыырга дьулуһар буолар эбит,—диир билигин 65 саастаах Иван Петрович.

Кини итиннэк этэригэр төрүөттэр бааллар. Билларин курдук, Мугудай нэһилиэгин Аппыт диэн алаастыгар олохтоох Оконешниковтар төрүттэрэ үлэ-үйэлэрин тухары дьадаҥы-дьаргааҥ дьон этилэрэ. Улуҕан аҕатыгар—соҕотох оҕо. Ийэтэ-аҕата 1942 с. Чкалов аатынан колхоз чилиэннэрэ Эдьэтэнигэр көһүүлэригэр тулаайах уолчаан дьону батыһан киирсибитэ. Итн барыта оҕо киһиэхэ ыар охсуунан буолбута.

—Доҕоор, биһиги колхоз дьонуттан бэрт ахсааннаах киһи хаалтыбыт. Сирбит-уоппут отохсуйан, дьон-сэргэ олоро-үөскүү сылдьыбатаҕын курдук ичэтэхсийэн турар. Саныахха ыараахан. Бу күүһүм тиийэринэн дьонум-сэргэм сэрии кэмиттэҕэн олохторун кэрэһилиир докумуоннары, дьон ахтыыларын хомуйабын,—диэбитэ Иван Петрович отордооҕута.

Айаҕалыы сатаан төрөөбүт-үөскээбит алааһын күрүөлээн-хаһаалаан оттуур сир оҥосторго көҥүллэппитин туһунан кэпсээбитэ. Дойдум сирин-уотун көрүүн диэн ыҥыртаабыта. Күүдул сириттэн-уотуттан өчүөтооҕу олох ыар оҕуутуттан быдан аттына сирдэргэ тиийэн олохсуйбут дьону түмэн, саатар биирдэ көлүөнэ дьон көрсүһүүтүн тэрийэр, манна дьон-сэргэ үөскээбитэ эр этэр тыма өйдөбүнньүкэргэ турууорар үтүө баҕа санаа Иван Петровичтаах баар. Кини ол көрсүһүүну түргэтэтээри, ол кэм дьонун чуолкайдаары оройуон архыбын докумуоннарын бэрийэр, үөрэтэр.

Бу барытын дьиҥ сахалыы мэрагчатан өйдүүр үөрэммит киһи биографията хайдах саҕаланна этэй? Кини олоххо-дьаһахха чугас идэни баһылаабыта. Ол курдук, 1949 сыллаахха Якутскайдааҕы техникуму үөрэнэн бүтэрэн охотовед идэтин ылбыта. Үлэтин Усуйаана оройуонуттан саҕалаабыта. Оттон кэлин Амма оройуонугар. Чурапчыга Эрилик Эристиин аатынан совхозка эмиэ итн идэтинэн өр сылларга үлэлээбитэ. Оччотооҕу охотоведтар аҕардастыы түүлээҕи эрэ тутуунан муҥурданмакка, түүлээхситтэри аһылан-уолукэн, бултуур тэрилинэн хааччыйаллара. Элбэхтик айанныыллара. Ол үлэ эриирии-мускуурун, эппиэтинэһин, тоҥуутун-хатыытын аасыыт киһиэн буолар. Аргыардаах айаннар тэбиилэрэ дөрүобүйатыгар охсубута. Тыҥатын операциялатан нэһиилэ тыыннаах ордубута.

Булчуттардыын бииргэ аар тайҕа аартыктарын арыйсыбыта, улуу үрэхтэр төбөлөрүн оҥойсубута барыны-бары мындырдаан, тыыннааҕымсытан көрүү уратыларын нэгэриэригэр, айар-суруйар идэсуолутар туруутугар сирдээбитэ буолуо диэн саныыбын. Ону «Хочуон» диэн кинигэтин уонна айылҕа көтөрүн-сүүрэрин саҥатын, тыаһын-ууһун үүт-маас ойуулуур новеллаларын аахпыппар олоҕуран этэбин.

Саха литературатыгар бэйэтэ суруйбут кинигэтин аатынан норуот ингэрбит псевдонимнаах суруйааччы араи бу Иван Петрович Оконешников—Хочуон баар. Итн биһиэхэ сэдэх көстүү. Билингни аҕаачы кинини кэпсээнньит быһыытынан ылыммыт эбит буолларына, үгүстэр хоһоонунан саҕалаабыта диэхтэрэ. Онуоха автор «Социализм суола» хаһыакка бэчээттэммит бастакы хоһооннора төрүөт буолуохтара.

Биһиги билэрбитинэн, Иван Петрович итн этэр «Хочуон» диэн айымньыбытын «Эрсиллибэтэх уигуохтар» диэн аатынан бастаан Амма оройуонун хаһыатыгар бэчээттэппитэ. Оттон кэлин «Хотугу сулус» сурунаалга «Хочуон» диэн аатынан таһаартарбыта. Айымньы саҥаэринни тута кэриэтэ ылбыта. Нууччалыы подстрочнай тылбааһа оҥоһуллан «Байкал» диэн буряттар сурунааллларыгар икки нүөмэргэ бэчээттэммитэ. Бурятыы тылынан бу айымньыны өчүөтооҕута сурунаал эппиэттиир секретарынан үлэлээбит биллиилээх поэт Гунга Чимитов сахардыбыта. Иван Петрович бурят доҕорун юбилейыгар баран ыалдьыттаабытын туһунан иһиннэ-иһирэхтик суруйан турардаах.

Оройуоммут тарбахха баттыыр активнай авторларыттан биирдэстэрэ Уйбаан-Хочуон билигин туту үлэлиирий? Саамай сөбүлүүр тематыгар—киһи айылҕаҕа сыһыанын уус-уранныык суруйууга ылыста. Ол кэрэһитинэн «Илин үрэх абылаҥа» диэн улахан кээмэйдээх сэһэни суруйан эрэрэ буолар. Ону онторор, тупсарар, этэргэ дылы, айымньы ыырын кэтэтэр.

Биир күһүҥҥү хараан киэһэҕэ Иван Петрович төрөөбүт-үөскээбит өтөҕүн эбэтиттэн илимнэн тахсыбыта. Биэдэрэ түгэҕэр соболор лаһыгыраһаллара. Арылыйан түһэн собо да собо. Ону күөстүү астыы сылдьан: «Доҕоор, Сэмэн, литературабыт тыла-өһө, ойуулуур-дьүһүннүүр уобарастара олбөөрөн барыах курдук буолан эрэллэр ээ. Дьиҥ сахалыы тылынан суруйар киһибит итн Далантэнураты суох дуу, тугуй?»—диэн соһуччу ыйыппыта.

Ордук эдэрдэр тылы-өһү сатаан туттубаттарын туһунан, ол иһигэр бэйэбин кытары хабан туран, санаатын эппитэ. Итн аҕа табаарыһым төрөөбүт сахабыт литературата тыла-өһө тупсарын, ылбаҕай тыллаах-өстөөх буоларын туһугар сүрэхтэн быартан тахсар кыһамньытын көстүүтэ этэ.

Мин бэйэм эрэ Иван Петровиһы олохxo активнай позициялаах, куттаҕаһа суох, кырдьыгы туруулаһан туруорсар киһинэн билинэбин. Аҕаачылар кини республика бэчээтигэр, ону тэҥэ «Саҥа олох» хаһыакка сиргэ сыһыан, майгы-сигили туһунан суруйталаабыт сытыы пафостаах ыстатыйаларын өйдүүр-билэр буолуохтаахтар. Кини маннык тосхоллоох публицистическай ыстатыйаларга салгыы үлэлиир. Итини таһынан кыра кээмэйдээх пьесалары суруйталаата. «Маарыкчаан ычча» литературнай түмсүү бары дьаһалларыгар, эдэр авторлар айымньыларын ырытыыга кыттына, поэттар Дмитрий Дьлаев, Дмитрий Васильев, Николай Попов тустарынан бэртээхэй ахтыылары оҥортоото. Айар үлэ сындалҕаннаах суолун тутуспут доҕорбут Хочуон туһунан кылгастык кэпсээтэххэ итинник.

Иван Петровичка биир ураты баар—айымньытык ситтэ-хотто эрэ диэтэҕинэ бэчээккэ биэрээччи. Бүгүн кини кэпсээннэрин саҥа бөлөҕүн редакцияҕа ыытта. Көрсүөҕүҥ суруйааччы саҥа айымньытыныын!

Сэмэн ТУМАТ.

Иван ОКОНЕШНИКОВ—ХОЧУОН

ИДЭМЭРДЭЭХТЭР

„Илиҥҥи үрэх абылаҥа" сэһэнтэн быһа тардыы

Улахан үрэх Биэлкэчи уонна кииниэхэ түһэр улахан салаа Хаҕылыма тиксиһэр үөстэрин иккэрдитэр иһирдьэ үтэн киирбит бэс чагдалаах, ыраахтан көстөн турар үрдүк тумултан сайын түүлээбит буолаллар. Чулбуһан хаалбыт икки бөрө тула өртүлэрин чугинаан чолбордуҥналлар. Итинтэн көс курдук сир көбөрө-туннааран, оттон чугас өртө бу ытыска уурбут курдук ырылыгчы көстөр көстүүлээх түмүк сир.

Чугаһыпан гуох да сибики баара биллибэт. Арай аллараа Улахан үрэх кииэ толооҥугар кииилэр бэркэ билэр «ыллара» түөртээх тыһы тайах хааман содьоҥнуур.

Итн тайах быйыл саас бу Хаҕылыма баһынааҕы биир уруйэ силээнигэр үрдүк дьуолбарыспыт атахтардаах, куп-кугас ньуолах түүлээх, нап-нарын, уу-ньулдьаҕай иһиги ыырэйи төрөтөн. Иһэ истиигтэн-истиҥ сүрэҕин сылааһынан буобэйдээн, таптал абыланнаах сылаас нэйиигинэн уэайа-оргуйа сылдьыбыт дьоллоох күннэрдээҕэ. Оҕолоро чэрчилээн кинини тула көтө сылдьан, маниктээбити үтүктэн. Кэйэн да тобуойлаан туралара. Бэйэ-бэйэлэрин үлүбүрүһэн араастаан оонньохолоон ыла-ыла мип-минньигэстик эмпи чомурҕаталлара. Оттон тоттоллор эрэ бэлхэй тулах төрдүгэр хоонньоһон утуйан буккураһан хааллара. Оччоҕо Иһэ тайах аллараа уруйэҕэ киирэн дулҕа төбөтүттэн быкыгыраан тахсыбыт «кыйргэахтэ» диэн аттонар күп-күөх үүттүгэннээх оту тото-хана мөччийэрэ. Ыанньыйан баран, оҕолоругар ыгыргынар курдук эйэргиэнэр гин сиэлэн-хааман силигирэйэн кэлэрэ. Оччо оҕолоро үһүкта биэрэллэрэ уонна ньырылаһыытынан ойон туран, эмиэ эмэн чомурҕаппытыгар бараллара. Итн курдук нэйиэхсиит хотун айыытынан, иһэ нарын нэйинтиинэ дьоллоон уонна эрэ хоммута.

Бииргэ түүн уоһун саҕана, тото мэччийэн, маннык оҕолоругар төннөн иһэҕинэ, үрүйэ силээниттэн дьиэкти дьаардаах сыт сабыта биэртэлээбитэ уонна иһэн оҕолорун оруолгар ар саҕаларын курдук тыас иһиллээн аасыбыта. Иһэ тайах сүрэҕэ өрө моҥгулээҕнин түһээтин кытта, маһы-оту үлтү барчалаан оҕолоругар түөрт атах быыастаах атаралан ыстаммыта. Тиийбитэ, оҕолорун сылаас хаанылара халыйан сытара—бэлэ йэлэрэ суохтара: билэ дьаардаах сыыка бүлкү, һан, оҕолорун сыта сыс һан, оройуонан үрэх төрдүн диэки барса турбут. Иһэ оҕу батыһа туох баарынан атаралаан экхэрэвнитэ. Сыт сабыс-саҥа—бу таныыга саба охсоро да, ситтэриэхчэ-ситтэрбэнэ бара турара. Итинник балтараа көс кэриҥин балтараа сири өр-өтөр гынаах сири ер-өтөр гыммакка. Хаҕылыма Улахан үрэхха түһэр төрдүгэр кууллаа сис кыйдаатын сыһыан бу тиийэн кэлбитэ. Сыт аны уҥуор лөглөйөн олорор үрдүн тумулу туһаайан, аллараа үрэх диэки киирбитэ. Тайах ону батыһан үрэх саҕатыгар киирбитэ, толоон ортотугар оҕо-лон уһун кутуруктаах күкээринсит, абааһы арлый аһыылаах икки сиэмэх ылыл кини оҕолорун эр-биир үрдүлэригэр быраҕан сүгэн баран, дьөгүөрүһэн ахан иһэллэр эбит. Иһэ тайах абыккатыгар оргулуу түһээт, түөрт атах түһэн ыла-ыла, туох баарынан атаралаан сиэтэ баттаан ылбыта. Онуоха виэрааҕылара кинн оҕолорун сиргэ элитээт, икки аҥы туора ойон биэрбиттэрэ. Иһэ оҕолорун быыһыахтыы батыгыраан кэлэн сыгыргалаан көрбүтэ, олох дьиэкти түгэн уолдьаста: оҕолоро уруккулар курдук миги-минньигэстик чомугулуччу көрөллөрө, нап-нарынныык ньырылаһаллара мэлийэн, иэгитэ суох олбоорбут харахтара чиргилийбэттэр.

Итн түгэнгэ биир «күкээриэй» Иһэ тайах такымыгар сойуо аһыытынан хатана түспүтэ. Тайах соһуйбут уоҕар күүскэ туора тэптэ да, анараагы адьараҥ, күһэ да, ыараҕана да бэрт буолан, кыайан төлө тэбиллибэтэ, эрэ тэбиллибэтэ. Итини кытта даҕаныытынан аны биир «күкээриэй» атын такымыгар хатана түһэр. Уонна тэбэр да, мөхсөр да кыах биэрбэккэ эҕири-ииэх түгэнэ иҥиирин тохута тардан кэбистэ. Иһэ тайах хорук тыыыһын сибай хаана орө ыһыллаа түстэ. Оттон уолуйбучча куотуохтуу иннин диэки ойуох буолан истэҕинэ, харахтарыгар хап-хара төгүрүктэр ирбиниыгитэһэн баран, хабыс-хараҥаҕа күбүлүйэ охсон, туох эрэ өхтөр тыаһа хабыа эрэ тарҕах «луус» гынан эрэрэ...

Төһө өр сыппыта буолла, Иһэ тайах биирдэ өйдөнөн кэлэн, тута быһыылааны аһааан оҕорда: «күкээриэйдэр» да, кини оҕолоро да суохтар. Арай уҥуоргу үрдүк тумул диэкиттэн билии дьаардаах сыт күүскэ аҥылыйан кэлэрэ.

Сүрэҕин сэрэбиэтэн ол диэки оҕолорун көрдүү барыах курдук туттубута да, сир өтөр кыаҕа суоҕа. Үнүөхтээн нэһиилэ туран иһэн, олорон хаалбыта: аҥар атаҕын иҥиирэ олох быһа баран, атаҕа таҕыйан хаалбыт, аҥар атаҕа хамсыыр эрэ да, уйбатаҕа. Итн курдук икки хонуктан сыппыта, уталы олох суоһаан барыах курдук, оттон ааччыктааһын ах, саата да ыйылыыбыт турутар сытара.

Нэһиилэ илин атахтарын көмөтүнэн, кэлин хамсыыр атаҕын тирэнэн, туран кэлбитэ. Өр буола-буола, оҥосто-оҥосто, аҥар кэлин атаҕынан кылыйан чугас баар бардырҕас уулаах, синктээх мутохтаах дулҕалаах хотоолго тийбэк, мунньуран мууҕу дьолбаттаан, бадараанныах сиигэ сыппайан олох буһан эрэр кэхсэ кэмин, хараҕаран эрэр күпэ сырдыы түспүтэ.

Арыый кэнги түһээт, оҕолорун саныы биэрбитэ. Көрдүү барыахтыы туһуула диэки көрө-көрө, иннин диэки үнүөхтээн көрбүтэ да, сир өтөр кыаҕыттан букатын тахсыбытын билбитэ.

Бу айылаах буолуси кэриэтэ, ситарр. Итн «күкээрэйдэр» сиэн кэбисиититтэрэ буоллар... Оттон «күкээрэйдэр» сиир гэ санамматтар, кынгөрү, сотору-сотору кэлэч тула көтөн, кымньыаан аайаллар. Киһилэр «Бу толоонго тайах холкутук айыы сылдьар сиригэр, ама, бөрөлөр баалларара буолуо дуо?» диэн киһилэри остоохтоо билэбэккэ аайыахтара, бөркөлээтэрэйэ итн тайаҕы снахтэрэ, онуоха лиэри биһиги оҕолорбутун ылдьэ ыраатар кыахтааҕыныт. Оттон оҕолорбут улаатан, айахтара дарыиҥиирин саҕана, итн таҕаҕы тырыта-хайыта тыытан, киһилэри булуурга уөратиахсыт, снон ыраахпат оҥорон хоһооҕу да, аралдьытар да олбас оҥостобут» диэн бэйэлэрэ толкуйлаабаталлар да. Снэмэх айыыгылларын ыйааҕынан билиҥҥи тымныаттар. (Итн—киһилэр «рыноктарын» сокуона буоллаҕа буолуо).

Оттон итн Иһэ тайах төһө да оҕолоруттан матан, бэйэтэ кыаммат буолуу сорун көрдөр, кэһиигэр киирдэххэ, син олүөн баҕарбат. Итн «күкээрэйдэр» кэлэн ардай аһыыларын кыламнаталыыгынэтэ тула көттөхтөрүгэ, комүскүммитэ латыраан, тула холорук таан кыр нинниэн буола сатыыр, өлүөр хаалбыт илин эрэ атахтарынан куотта көтө сылдьар абааһылары табыйан көрөөхтүүр да, киниэхэ таптарыах адьарайдар үһү дуо?! Кыахтааҕа буоллар бу өлүү айаҕыттан тэскилиэ, куотуо эбитэ буолуо да, кыах суох. Өлүү-мэрин нэһиилэ содьоҥноон мэччийэр, бадараанныах уутун сыппайан уулуур, сытан сынньанар.

Буолаахтааҕына, күн сырдыга бараахсан тыыннаах харамайга барытыгар аламаҕыта, барыбытыгар күндүтэ бэрт буоллаҕа эбээт!

Кини барыта, тыыннаах харамай бүтүннүүтэ бу күн сиригэр биирдэ эрэ кэлэн баар, сиһиэн эргиллибэт. Син биир, кэмэ-кэрдиитэ кэллэҕинэ, күн сырдыгыттан барыахтаах, букатыннаахтык, хаһан да эргиллибэттик. Ол да иһин онно ыксаабат, өлөртөн өлөрдүү куттаныы, куота, аһара сатааһын айыбыт Айыы тойон айыахтыбыт ыйааҕа буоллаҕа эбээт! Ол да иһин айыллыбыт айылҕабыт, төһө да оччурдааҕын-чочурдааҕын иһин орто дойду олоҕо саас-үйэ тухары салҕанан бара турдаҕа эбээт! Итини эргиллиир үтүө санаа өрөгөйдүөн наада.

Оттон итн бөрөлөр? Киһилэр эмиэ күн сырдыгыттан матыахтарын баҕарбаттар. Төттөрүтүн, атыттары күн сырдыгыттан матаран, онон дьоллонон, аһаан-сиэн сылдьаллар. Киһилэр обот-соллон олохторун салгыыр туһугар оҕо төрөтөн, сиэмэх ульуордарын сириэдигэр баҕалара киһилэр айыллыыбыт айыллаһалара, ол да иһин итн уҥуоргу тумулга уйалаан, алта аһыыгастааҕы төрөтөн иитэ-аһата сыталлар.

Итинник идэмэрдээх майгы киһи-аймах диэн айылҕа саамай өйдөөх, мааны оҕолоругар эмиэ баара улахан дьиксиниэрииллээх!

1977 с. Чурапчы.

Музыка конгреһыгар кыттыахпыт

Соторутаағына Якутскайга норуот маастардарын Саха сириннээҕи ассоциациятын уонна Культура министерствотын республикатааҕы научнай-методическай кинигин тэрийиилэринэн Хомус музейын аһыллыытыгар аналлаах РСФСР культуратын үтүөлээх үлэһитэ, импровизатор хомусчут Л. Н. Турнин бириинһигэр республика хомусчуттарын уонна Саха ССР культуратын үтүөлээх үлэһитэ, маастар С. Н. Гоголев—Амыынньыкы бириинһигэр хомус уустарын конкурстара буолла. Бу түһүлгэҕэ биһиги оройуоммутуттан хомус уустара Болтоҥоттон учуутал В. В. Игнатьев, олохдьааһах өҥөтүнэн хаачыйар комбинаттан сувенирнай сыах маастара А. А. Кутугульдинов, норуот маастардарын оройуоннааҕы студиятын салайааччыта, ССРС Художниктарын союһун чилиэнэ Р. М. Пинигин, хомусчуттар Е. М. Калачева салайааччылаах интернат-оскуола үөрэнээччилэрэ, Е. М. Феофанов салайааччылаах ветероннар кулууптарын ансамбла, Дириҥҥэ музыкальнай оскуола преподавателэ Н. П. Потапова үөрэнээччитинэн Мира Местникованы кыттыыны ыыттылар. Конкурс уйаах барбытын туһунан Е. М. Калачева маннык кэпсээтэ:

—Кэлэр сыл бэс ыйыгар Якутскайга Бүтүн аан дойдутааҕы варганнай музыка конгреһа ыытыллыахтаах. Бу конкурс онно бэлэмнэнии быһыытынан ыытылынна. Хомусчуттар күрэхтэһиилэригэр 14 оройуонтан 270-ча киһи кытынна. 2 саастыттан 80-гар диэри сээстээх дьон баахлар. Хомуһу ытта атын айымньыны дьүөрэлээһин, народнай инструменнары туттуу, хомуска оонньооһуну айымньы оҥорон көрдөрүү сүрүн сыалбытын буолбута. Түмүк үс бөлөҕүнэн таһаарыллыына: Мэҥнайгыга—ансамблынан, иккискэ—дьиэ кэргэнинэн, үһүскэ биирдиилээн толорооччулар кииллэриллиннилэр. Ансамблынан толорооччуларга маҥнайгы миэстэни интернат-оскуола үөрэнээччилэрэ ылбыттара барыбытын олус үөртэ. Л. Н. Турнин бириинһин ылыы ининитин өссө айымньылаах үлэҕэ кынаттыыр.

Иккис миэстэни Намтан «Дьүрүл», үсүһү Якутскайдааҕы Пионер дыбарыаһын оҕолорун ансамбла ыллылар. Жюри хомуска репертуар сайдыбытын, саҥа сүүрээннэр киллэриллибиттэрин бэлиэтээтэ.

Биирдиилээн толорооччуларга 25 киһи кытынна. Кинилэртэн 5-6 киһи «чулуу», 10 оонньооччу «үчүгэй» хомусчуттарынан сыаналанныллар. Биллиилээх хомусчут Спиридон Шишигин бастаата. Амыынньыкы кыыһа Мэҥэ-Хаҥаластан сылдьар Федора Гоголева иккис, биһиги кыыспыт Надежда Потапова үһүс буоллулар. Оттон дьиэ бөлөҕүнэн оонньооһунна Намтан сылдьар үс оҕолоох Заровняевтар бастаатылар. Бу эдэр ыал толоруулларын таһыма, костүүмнэрин тупсаҕайа дьыттартан чыгха атын. Бөлөҕүнэн оонньооһунна төхтүртэн (Орджоникидзевскай оройуон) оҕолору ытта кырдьаҕастар дьүөрэлээн кыттыбыттара бэлиэтэннэ. Биһиги ветераннарбыт ансамбла биһирэбил бириинһин ылла.

Интернат-оскуола хомусчут үөрэнээччилэрин ансамблын ситиһиитэ туоххаҥый диэн боппуруос үгүстэри интэриэһиргэтэн сөп. Ансамблбыт быйыл бэһис-алтыс сылын үлэлиир. Бу кэмҥэ иккитэ ыччат фестивалыгар уонна сорох оонньооччулара Бүтүн Союстааҕы варганнай музыка конференциятыгар кытынныллар. Бу сырыыга К. Д. Уткин «Төрөөбүт дойдум» диэн хоһоонун хомуһунан дьүһүйүүну бэлэмнээн киллэрдибит. Итиннэхэ народнай музыкальнай инструменнары—дьаҕаны, дүҥүрү, бааны туттуннубут. Эбии ырыа, үҥкүү киллэрдибит. Маны барытын холбоон, дьүөрэлээн, хомуһунан ытатан-ыллатан айымньы ис хоһоонун арыйыы биһиги соруктут этэ. Ону ситиһиигэ уусуран дьаҕаачы кырайы үөрэтэр музей директора В. Д. Пинигина улахан күүс-көмө буолла. Жюри председателэ, саха хомуһун улахан маастара И. Е. Алексеев ансамбль оонньуур мастерствота үрдээбитин, саҥаны көрдөөһүҥҥэ дьулуурдааҕын бэлиэтээтэ.

Хомус уустарын конкурсугар 37 киһи кытынна. Сүрүн сыалларынан опыт атастаһыы буолла. Амыынньыкы уола университет физикаҕа кафедратын декана, доцент Н. Н. Бурцев хомуһу оҥоруу техникатын научнай чинчийиилэргэ олоҕуран сиһилии кэпсээтэ. Биллиилээх уустар Таатталтан Неустроев, Бүлүүттэн Захаров, Гоголев бааи опыттарын үллэстиннилэр. Конкурс түмүгүнэн Захаров бастаата, иккис, үһүс миэстэлэри Гоголев уонна Готовцев үллэстиннилэр.

Биһиги бу конкурстан Бүтүн аан дойдутааҕы варганнай музыка конгреһыгар кыттарга бигэ эрэллээх эргиллиннибит.

Бу улахан түһүлгэҕэ кыттар чиэс тиксибититтэн олус үөрдүбүт. Маннык дьаһал мытыллыыта саха хомусчуттарын өссө үрдүк кэрдиискэ үктэннэрэрэ саарбаҕа суох. Норуот искусствотын бу көрүҥэр латыйбыт хомусчуттарбыт Иван Алексеев, Петр Оготоев уо. д. а киилэрбит кылааттара сүүнэ. Киһилэр холобурдарыгар үһүлаабыт.

Кэпсэтиини суруйда
А. ПУДОВА.

АНАНЬЕВ Семен Максимович

Оройуоҥҥа доруобуйа харыстабылыгар элбэх сыратын биэрэн айымньылаахтык үлэлээбит РСФСР үтүөлээх враһа Ананьев Семен Максимович өлөн туораата.

С. М. Ананьев 1938 сыллаахха Сунтаар оройуонун Сиэйэ нэһилиэгэр колхозтаах кэргэнигэр төрөөбүтэ. Эрдэ тулаайах хаалан, 19 саастыттан Элгээйитээҕи совхоз-рабкоопка рабочайынан үлэлээбитэ. Ол үлэтэ советскай эргиэн туйгуна знагынан бэлиэтэммитэ.

1962 сыллаахха СГУ медицинскэй факультетыгар үөрэнэ киирбитэ уонна 1968 сыллаахха университеты бүтэрээт биһиги оройуоммутугар дьиэтэ саҥа туттуллан бүтэн эрэр, саҥа аһыллар 35 куойкалаах Дириҥ участковай балыыһатыгар кылаабынай враһынан анаммыта. Семен Максимович манна үлэлээбит 13 сылыгар бэйэтин киһи билиилээх, амарах дууһалаах, булгуруйбат дьулуурдаах уонна түлүүрдээх, айымньылаахтык үлэлиир враһынан көрдөрбүтэ. Врачебнай участканы дьиҥҥэчахчы түмсүүлээх, айымньылаах үлэҕэ хайысхалаах коллективы түмэн эмтиир-сэрэтэр үлэҕэ үрдүк ситиһиилэммитэ.

1979 сыллаахха Казаҥҥа иккиэн эмтээһиннэ курска үөрэнэн баран, оройуоҥҥа 3 сыл бу ньыманан аан бастаан эмтээн, элбэх киһини үтүөрдүбүтэ. Бар дьон махталын ылбыта. Кэлин 8 сыл Нам оройуонугар Хомустаах нэһилиэгэр эмиэ участковай балыыһаҕа үлэлиир кэмигэр бэйэтин үтүө врач, иннэнэн эмтээһин ньыматын үчүгэйдик баһылаабыт специалист быһыытынан көрдөрбүтэ.

С. М. Ананьев 22 сыл устата тыа сиригэр участканка этин доруобуйатын харыстабалка, этинэн-хааныннан, ис дууһатынан бэринэн үлэлээбитэ. Кини «В. И. Ленин төрөөбүтэ 100 сылын туолуутун бэлиэтээн, Килбиэннээх үлэтин иһин» юбилейнай медалынан, элбэх бочуоттаах грамоталарынан наҕараадаламмыта. 1979 сыллаахха кинилэхэ «РСФСР үтүөлээх враһа» үрдүк аат иҥэриллибитэ.

Дьоҥҥо врач, сэмэй киһи, үтүө табаарыс туһунан сырдык өйдөбүл биһиги сүрэхпититтэн сүтүө суоҕа.

Табаарыстара.

МАХТАНАБЫТ

Таптыыр күндү аҕабыт, аһабыт үлэ уонна спорт ветерана Захаров Дмитрий Дмитриевич биһиги кэккэбититтэн туораабыт ыарахан күннэрбитигэр үтүө өйөбүл, сүбэ-ама, күүс-көмө буолбут оскуола, спорткомитет коллективтарыгар, ветеран саахыматчыттарга, бары аймахтарбытыгар, табаарыстарбытыгар барҕа махталбытын тиэрдэбит. Кинилэргэ кытаанах доруобуйаны, уһун, дьоллоох олоҕу баҕарабыт.

Захаровтар, Местниковтар, Акимовтар.

ЭҔЭРДЭЛИИБИТ!

Сылаас нэһилиэгэр олорор тапталлаах кэргэммин, күн-күбэй ийэбитин, амарах эбэбитин медицинскэй үлэ ветеранын БАЙШЕВА Зинаида Степановнаны 55 сааһын туоларынан эҕэрдэлиибит. Үс оҕону атаҕар туруоран киһи-хара оҥорбуккар, үөрэттэрбиккэр, биэс сиэннэргин ийэлии тапталынан бүөбэйдээбиккэр, барыбыт иннигэр истиҥ кыһамньыҥ иһин ис сүрэхтэн тахсар сылаас тылларынан, дууһаттан кутуллар нэһилиэх махталынан норуоҥ көргүйэбит, дьоллоох-соргулаах, кырдьары билбэт уһун сыллары баҕарабыт.

Кэргэниҥ, оҕолоруҥ, кийииттэриҥ, сиэннэриҥ.

РКП райкома уонна райсовет президиума РСФСР үтүөлээх враһа

АНАНЬЕВ Семен Максимович

уһун ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн киһи кэргэттэригэр, чугас дьонноругар дириҥ кутурҕаннарын биллэрэллэр.

Оройуоннааҕы киин балыыһа администрацията, партийнай, профсоюзнай тэрилтэлэрэ, коллектива РСФСР үтүөлээх враһа

АНАНЬЕВ Семен Максимович

уһун ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн кэргэнигэр, оҕолоругар, аймахтарыгар дириҥ кутурҕаннарын биллэрэллэр.

Дириҥнээҕи участковай балыыһа коллектива, профкома балыыһа ветеран үлэһитэ М. Х. Ананьеваҕа таптыыр кэргэнэ

АНАНЬЕВ Семен Максимович

уһун ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн дириҥ кутурҕаннарын тиэрдэллэр.

Эрилик Эристиин аатынан совхоз администрацията, парткома, профкома, Хоптоҕо отделениетын совета РСФСР үтүөлээх враһа, Дириҥнээҕи участковай балыыһа урукку враһа

АНАНЬЕВ Семен Максимович

уһун ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн кэргэттэригэр, чугас дьонугар дириҥ кутурҕаннарын тиэрдэллэр.

Чакыр сельсоветын президиума, арендный предприятиета, профкома РСФСР үтүөлээх враһа

АНАНЬЕВ Семен Максимович

уһун ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн бокуонньук чугас дьонугар, аймахтарыгар дириҥ кутурҕаннарын тиэрдэллэр.

Хадаар сельскэй Советын президиума, совхоз отделениетын совета РСФСР үтүөлээх враһа

АНАНЬЕВ Семен Максимович

өлбүтүнэн кэргэттэригэр, аймахтарыгар дириҥ кутурҕаннарын тиэрдэллэр.

Сылаҥ сельпотун бырабылыанньата, профкома продавец Александра Гаврильевна уонна «Кэскил» кооператив салайааччыта Алексей Алексеевич Аянитовтарга оҕолоро

ГРИША

ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн дириҥ кутурҕаннарын тиэрдэллэр.

Күндү табаарыстарбытыгар Александра Гаврильевна уонна Алексей Алексеевич Аянитовтарга таптыыр оҕолоро

ГРИША

ыарахан ыарыыттан эмискэ өлбүтүнэн дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Белолюбскайдар, Слепцовтар, Алексеевтар, Лазаревтар, Белолюбскайдар.

«Кэскил» кооператив коллектива Александра Гаврильевна, Алексей Алексеевич Аянитовтарга иккитик таптыыр оҕолоро

ГРИША

ыарахаммыт ыалдьан өлбүтүнэн дириҥ кутурҕаннарын тиэрдэллэр.

Социальнай сиэрдээх буолуу сиэркилэтэ

ХОМОЙДУБУТ

«Саҥа олох» бу дьыл сэтинньи 13 күнүнээҕи нүөмэригэр бэчээттэммит «Ичигэ суох эппиэттэр» диэн суругу ааҕан баран, хаһан да хаһыакка суруйбат бэйэм олус долгуйан ыгыктабыллаах хаһыатым нөҥүө санаабын этэргэ быһаарынныым.

Ордук учууталларга уонна врачтарга ыдалара тас көрсүөннэригэр тиийэ сабыдыалы оҥорон, киһи быһыытынан майгылара-сиэрдэрэ ыдалара кытта дьүөрэлээн буолар.

Мин Петр Егорович Спиридоновы 1953 сыллаахха Чурапчытааҕы педучилищеҕа үөрэнэ сылдьан Хатылы оскуолатыгар практиканы барарбар көрсүбүтүм. Ол кэмтэн кинини кэһи, учуутал быһыытынан дириҥник ытыктыыбын. Хореун сэрииһит, бастыҥ общественник быһыытынан оройуоҥҥа, ордук учууталлар эйгэлэригэр, киэҥник биллэрэ. Ол бэйэтэ көлтөөн-ахсаан сытан көрдөспүт биир көрдөһүүтэ тоҥуй сыһыаны көрсүбүтэ барыбытын хомотто. Ыраабылалар бааллар диэн буолар. Олор бары харыс да халбаннаабакка тутуһуллаллар дуо? Саарбах. Хайа бэйэҕэ туһалаах өртүгэр эргийэн биэрэр түбэлтэлэрэ аҕыйаҕа суоҕун күннэтэ көрөөбүт.

Киһи дьон туһугар олорбут олоҕун баһыыбата-махтала, киниэхэ эдэр көлүөнэ сыһыана итинник буоллаҕына, тоҕо бэйэҕин да харыстаммакка, атыттар тустара диэн сүүрүөххэ наадаҕый? Итинник былыылары тоһо иитэр суолталааҕый? Сурукка эппиэт бэчээккэ диэри тоҕо тахсыбата?

Социальнай сиэрдээх буолуу нэһилиэгиэ иттэ эрэ буолбатах. Оройуон хас нэһилиэгэрин ахсын баар. Быстахтык ылахха, мин олорор нэһилиэкпэр кэлии сылга телефону үллэстии айдаана буолла. Сельсовет исполкомун 6 сыл анараа өртүгээҕи быһаарыытынан, телефон аан бастаан тэрилтэлэргэ, онтон сэрии ветераннарыгар, нэһилиэк бочуоттаах дьонноругар киллэриллиэхтээх этэ. Хайа баарый — сибээс даҕаны, нэһилиэк даҕаны салалталара кыайан дьаһайбат буолбут монтердара телефону киллэриини талбыттарынан бачаачайдыыллар. Сирэ анныгар «бытыылыллаах буол да быраан» диэн кэпсээн тардаллар. Биһи ветераннарбыт, бочуоттаах дьоммут үтүөлэрин өҥөлөрүн туппутунан сүөм түһэн олороллор. Үйэк тухары—30—40 сыл устата—бэйэҕин харыстаммакка дьон олоҕо тупсуутун диэн үлэлээн үрүлүйбүтүҥ баар бытыылкы сыанаты сыаналаах буолбута чахчы абалаах.

Дьон кыһалҕатынан дьарыктанааччылар бары болҕомтолооох, сылаас сүрэхтээх буолалларыгар баҕарыах этим. Олоҕун муҥур уһугар тиийэрэ аҕыйах ый хаалбыт ытык киһи көрдөһүүтэ толоруллубатаҕар төһөлөөх хомойон-хоргутан барбыта буолуой?

М. СЛЕПЦОВА,
пенсионерка.
Мындаҕаайы бөһ.

Редактор П. И. ПОПОВ.

НАШ АДРЕС: 678700, с. Чурапча, ул. Карла Маркса, 26 кв. ТЕЛЕФОНЫ: редактор—21-332, отделы—21-265, общий—21-608.

«САҤА ОЛОХ» — орган Чурапчинского райкома компартии РСФСР и районного Совета народных депутатов.
Газета издается на якутском языке, выходит по вторникам, четвергам и субботам.
Индекс газеты 54967. Объем—1 усл. печ. лист. Тираж—4308.

Чурапчинская районная типография Госкомпечати Якутской-Саха ССР, с. Чурапча, ул. Карла Маркса, 26 кв.

ЗАКАЗ № 152.